

VARJU- SÕBER

Alex North

Inglise keelest tõlkinud Marge Paal

Lynnile ja Zackile

PROLOOG

Ema oli see, kes mu politseijaoskonda viis.

Politseinikud tahtsid mind oma auto tagaistmel ise sinna sõidutada, aga ema keeldus. See oli ainus kord, kui mäletasin teda enesevalitsust kaotavat. Olin siis viisteist, seisin köögis, kummalgi pool mind mürakas politseinik. Ema seisis ukseavas. Mäletan, kuidas ta ilme muutus, kui nad talle ütlesid, miks nad meil on ja millest nad minuga rääkida tahavad. Algul näis ema kuuldust segaduses olevat, aga siis sugenes ta ilmesse pigem midagi hirmutaolist, kui ta mulle otsa vaatas ning nägi, kui segaduses ja kohkunud ma tol hetkel olin.

Ja kuigi mu ema oli väikest kasvu naine, sundis miski ta hääle vaikselt raevus ja jõulises kehahoiakus neid kaht politseinikku minust sammu eemale taganema. Teel jaoskonda istusin ma ema kõrval eesistmel, tundes end tuimana, kui järgnesime meid läbi linnakese juhatavale autole.

Vana mänguväljaku juurde jõudes võttis see kiirust maha.

„Ära vaata,” ütles ema mulle.

Aga ma vaatasin. Nägin üles pandud politseilinte. Tänavat ääristavaid politseinikke, nende morne nägusid. Kõiki tee äärde pargitud sõidukeid, mille vilkurid pöörlesid hääletult õhtu-poolikupäikeses. Ja ma nägin vana ronimispuud. Maapind selle kõrval oli alati olnud igav ja hall, aga praegu nägin ma, et see oli punasemustriline. Kõik näis nii vaikne ja pühalik, õhkkond peaaegu aukartlik.

Ja siis jäi meie ees sõitev auto seisma.

Politseinikud tegid kõik, et saaksin põhjalikult silmitseda vaatepilti, milles nad mind vähimagi kahtluseta süüdlaseks pidasid.

Sa pead Charlie suhtes midagi ette võtma.

See oli mõte, mis oli mul tolele päevale eelnenud kuude jooksul sageli peast läbi käinud, ja ma mäletan senimaani meelehärmi, mis sellega alati kaasnes. Olin viisteist ja see polnud aus. Mul oli tunne, nagu oleks kogu mu elu allunud mind ümbritsevate täiskasvanute piirangutele ja volile, aga ometi ei paistnud keegi neist märkavat musta lille, mis keset aeda kõdu-nes. Või siis olid nad otsustanud, et lihtsam oli see rahule jätta – et murul, mida lill mürgitas, pole tähtsust.

Charliega tegelemine poleks pidanud minu õlgadele lan-
gema.

Nüüd saan ma sellest aru.

Aga ometi, kui ma tookord autos istusin, haaras süütunne, mida nad tahtsid, et tunneksin, mu täielikult endasse. Sama päeva hommikupoolikul olin ma kõndinud tolmustel tänavatel, kissitanud päikese käes silmi, higistanud kõrvetavas kuumuses ning silmanud Jamesi sealsamas mänguväljakul. Mu kõige ammusem sõber. Väike üksildane kogu kauguses, kohmakalt ronimispuul kügelemas. Ja kuigi sellest, kui temaga viimati rääkisin, oli möödunud nädalaid, teadsin ma väga hästi, mida ta seal tegi. Et ta ootas seal Charliet ja Billyt.

Ning mina kõndisin temast mööda.

Mitu kuriteopaigal askeldavat politseinikku pöördus meie poole vaatama ja hetkeks oli mul tunne, et olen vangistatud täieliku vaikuse auku. Vahituna ja hukka mõistetuna.

Seejärel ma võpatasin, sest õhku lõhestas ootamatu heli.

Mul kulus sekund taipamaks, et mu ema toetub auto signaalile. Kõrvulukustavalt vali heli näis siinses olustikus vapustav

ja ebasünnis – just nagu karje keset matusetalitust –, aga ema poole vaadates nägin, et ta hambad on kokku surutud ja pilk maruvihaselt eespool seisval politseiautol. Ta hoidis kätt roolile surutuna ning heli jätkus üha, kajas linnas vastu.

Viis sekundit.

„Ema.”

Kümme sekundit.

„*Ema.*”

Siis hakkas politseiauto meie ees jälle aeglaselt edasi liikuma. Ema tõstis käe signaalilt ja maailmale lasus vaikus. Kui ta pea minu poole pööras, oli ta ilme kuidagimoodi ühtaegu abitu ja ka resoluutne, just nagu oleks minu valu tema oma ning ta oleks nõuks võtnud kanda selle raskust minu eest nii palju, kui võimalik.

Sest ma olin tema poeg ja ta kavatses minu eest hoolitseda.

„Kõik saab korda,” ütles ta.

Ma ei vastanud. Ma üksnes vahtisin vastu, hoomates ta hääle tõsidust ja ilmes peegelduvat veendumust, ning tundsin tänulikkust, et on keegi, kes minu eest hoolitseb, kuigi ma poleks seda ilmiski tunnistanud. Tänulikkust, et minuga oli kaasas keegi, kes minust hoolib. Keegi, kes usub nii väga mu süütusesse, et seda polnud vaja sõnadesse pannagi.

Keegi, kes teeks ükskõik mida, et mind kaitsta.

Pärast näiliselt tervet igavikku noogutas ema endamisi, suunas siis pilgu uuesti ette ja hakkas sõitma. Me järgnesime autole linnast välja ning jätsime pargitud politseibussid, jõllitavad politseinikud ja vereplekilise mänguväljaku selja taha. Ja ema sõnad kajasid ikka veel mu peas, kui jõudsime eraldusribaga maanteele.

Kõik saab korda.

Möödunud on kakskümmend viis aastat, aga ma mõtlen sellele ikka veel tihti. See on asi, mida kõik head vanemad oma

lastele kinnitavad. Ja ometi, mida see tegelikult tähendab? See on lootus, soov. Õnneasi. See on lubadus, mille pead andma, selline, millesse pead kogu südamest uskuma, sest mida muud sul üle jääb?

Kõik saab korda.

Jah, ma mõtlen sellele tihti.

Sellele, kuidas kõik head vanemad seda kinnitavad ja kui sageli nad eksivad.

ESIMENE OSA

1

Nüüd

Päeval, kui see alguse sai, oli uurija Amanda Beckil rangelt võttes vaba päev. Ta magas kaua. Varajastel hommikutundidel tuttava luupainaja tõttu ärganud, klammerdus ta peente unelõimede külge nii kauaks, kui võimalik, ning selle aja peale, kui ta tõusis, duši all käis ja kohvi valmistas, hakkas keskpäev juba kätte jõudma. Selsamal ajal tapeti üks poiss, aga siis ei teadnud sellest veel keegi.

Pärastlõuna edenedes alustas Amanda lühikest sõitu, et isa külastada. Rosewood Gardensisse jõudnud, nägi ta seal veel mõnd autot seismas, aga mitte ühtki inimest. Maailmale lasus sügav vaikus, kui ta mööda lillepeenarde vahel looklevat rada sissepääsuvärava poole sammus ja pööras kohtades, mille oli viimase kahe ja poole aastaga meelde jätanud, möödudes hauakividest, millest olid saanud tuttavad teetähised.

Kas surnuid sõpradeks pidada oli imelik?

Võib-olla, aga osa temast tegi seda. Ta käis kalmistul vähemalt korra nädalas, mis tähendas, et ta nägi siin puhkavaid inimesi sagedamini kui oma käputäit elavaid sõpru. Kõndides märkis ta nad kõik mõttes ära. Siin oli haud, mis oli alati korras, lilled värsked. Seal see, mille kivi vastu toetus vana tühi brändipudel. Ja siis hauaplats täis pehmeid mänguvasju: lapse

haud, nagu Amanda oletas, kingitustega, mille olid jätnud lei-
navad vanemad, kes ei suutnud oma lapsel veel päriselt minna
lasta.

Ja siis, ümber viimase nurga, tema isa haud.

Amanda jäi seisma ja pistis käed mantlitaskutesse. Haua-
platsi tähistas neljakandiline kivi, lai ja tugev, samasugune,
nagu oli isa ta lapsepõlvemälestustes. Selles lihtsuses oli meel-
divat leppimatust – viisis, kuidas kivil oli ainult isa nimi ja kaks
tema elu tähistavat aastaarvu. Amanda isa oli kodus hell ja hoo-
liv, aga tema elu oli kulunud politseitööle, kus ta oli teeninud
kohusetundlikult, kuid jätnud ametiasjad päeva lõppedes oma
kabinetti. Tundus õige, et hauakivi valik peegeldas seda tahku
isa olemusest. Amanda oli leidnud kivi, mis täitis nõutud üles-
annet – ja tegi seda hästi –, aga püsis emotsioonidest lahus.

Ei mingeid paganama lilli mu hauale, Amanda.

Kui ma olen läinud, siis olen ma läinud.

Üks paljudest korraldustest, millest Amanda oli kinni
pidanud.

Aga jumaluke, kui veidralt ja vapustavalt mõjus tõdemus,
et isa pole enam. Lapsena oli Amanda pimedust peljanud ning
alati oli isa see, kes hüüdmise peale kohale tuli. Amanda mäle-
tas, et kõigil neil kordadel, kui isa oli öises vahetuses, tun-
dis ta ärevust, just nagu oleks turvavõrk ära võetud ning kui
ta kukuks, ei püüaks miski teda kinni. Ka praegu tundus elu
samasugune. Kuklas vasardas lakkamatu tundmus, et midagi
on valesti, midagi on puudu, aga et see ei jää kestma. Siis mee-
nus talle, et isa on surnud, ning järgnes terav tõdemus. Kui ta
praegu hüüaks, ei tuleks keegi teda öös otsima.

Ta tõmbas mantli enda ümber pisut koomale.

Ja ei mingit minuga vestlemist, kui ma läinud olen.

Veel üks korraldus, nii et hauda külastades Amanda üksnes
seisis ja mõtles. Isal oli muidugi õigus. Nagu temagi, polnud

ka Amanda usklik ja nii ei näinud ta valjusti rääkimisel erilist mõtet olevat. Lõppude lõpuks polnud ju enam kedagi kuulmas, ülekuulamisvõimalus oli möödas. Isa oli jätnud Amandale lühikese eluea jagu kogemusi ja tarkuseteri ning Amanda ülesanne oli need läbi sõeluda. Tõsta osa asju valguse kätte, puhuda neilt tolmukiht ning vaadata, mis toimib ja mida saab kasutada.

Kiretu.

Eemalolev.

Praktiline.

Selline oli isa olnud töösus. Amanda mõtles sageli isa nõuande: kui näed midagi hirmsat, tuleb see karp sulgeda. Karp oli asi, mida hoiad oma peas luku taga ning avad vaid selleks, et sinna veel midagi visata. Tööd ja vaatepilte, mida see endaga kaasa tõi, tuli oma elust iga hinna eest lahus hoida. See kõlas omal ajal nii lihtsalt, nii kenasti.

Isa oli olnud nii uhke, kui Amanda politseiga liitus, ning kuigi Amanda igatses teda kogu südamest, tundis väike osake temast ka heameelt, et isa ei näe, mismoodi ta viimase kahe aastaga toime on tulnud. Seda, et koleduste karp ta peas ei tahtnud kinni püsida. Õudusunenägusid, mis teda painasid. Tõsi- asja, et nagu välja tuli, polnud Amanda selline politseinik nagu ta isa, ning Amanda kahtles, kas ta eales selliseks saabki.

Ning kuigi ta järgis isa juhtnööre, ei hoidnud see teda isale mõtlemast. Täna, nagu ikka, juurdles ta, kui pettunud isa oleks.

Ta oli teel auto juurde, kui telefon helises.

Pool tundi hiljem oli Amanda tagasi Featherbankis ja kõndis üle tühermaa.

Ta vihkas seda kohta. Vihkas siinseid koreidaid, päikesest kõrbenud põõsaid. Vaikust ja eraldatust. Viisi, kuidas õhk tundus siin alati *vastik*, just nagu oleks maa ise hapuks läinud ning pinnase mädanik ja mürk mingisugusel ürgsel tasandil tajutav.

„Sealt ta leitigi, jah?”

Uurija John Dyson, kes tema kõrval kõndis, viipas luukere-laadse põõsa poole. Nagu kõik muu, mis siin kasvada suutis, oli ka see põõsas vintske, kuiv ja terav.

„Jah,” vastas Amanda. „Sealt jah.”

Sealt ta leitigi.

Aga see oli ka koht, kus temast kõigepealt ilma jäadi. Kaks aastat tagasi läks üks väike poiss siitkaudu koju kõndides kaduma ning siis, mõni nädal hiljem, jäeti tema surnukeha samasse kohta. Amanda oli selle juhtumiga tegelenud. Järgnenud sündmuste käigus sattus tema karjäär omamoodi vabalangemisse. Enne seda surnud poisikest oli ta kujutlenud, kuidas ta aastate jooksul ametiredelil jõudsalt ülespoole rühib, karp ta peas turvaliselt kinni, aga tuli välja, et ta ei tundnud end sugugi.

Dyson noogutas endamisi.

„Sia tuleks aed ümber panna. See koht üldse maamuna pealt kaotada.”

„Inimesed on need, kes halbu asju teevad,” sõnas Amanda. „Kui nad ei teeks neid ühes kohas, teeksid nad neid kuskil mujal.”

„Võib-olla.”

Mees ei tundunud just veendunud, aga samas ei paistnud ta sellest ka eriti hoolivat. Amanda meelest oli Dyson rumalavõitu. Mehe kaitseks tuli tunnistada, et vähemalt näis ta sellest ise aru saavat ning kogu ta ametikäiku iseloomustas selge ambitsioonide puudumine. Ta oli nüüd viiekümnendate alguses, tegi oma tööd, sai selle eest palka ja läks õhtuti koju, ilma et oleks korra tagasi vaadanud. Amanda kadestas teda.

Kivimurru ülemist serva tähistav tihe puuderivi oli nüüd otse ees. Amanda heitis pilgu selja taha. Politseilint, millega ta oli käskinud tühermaa ümbritseda, jäi põõsastiku varju, aga ta

tajus selle olemasolu. Ning selle taga hakkasid tähtsa uurimise nähtamatud hammasrattad muidugi juba pöörlema.

Nad jõudsid puudeni.

„Vaata siin ette, kuhu astud,” ütles Dyson.

„Vaata ise.”

Amanda astus meelega mehest ette, painutas traataeda, mis tühermaad kivimurrust eraldas, ja pugus selle alt läbi. Veidi maad edasi oli kulunud hoiatussilt, mis kuidagi ei takistanud kohalikke lapsi siinset maastikku uudistamast. Võib-olla mõjus see koguni kutsena; Amandale oleks see lapsena tõenäoliselt sedamoodi mõjunud. Aga Dysonil oli õigus. Maapind oli siin järsk ja reetlik ning Amanda jälgis teed juhataedes hoolega jalgealust. Kui ta nüüd Dysoni ees libiseks, tuleks tal maine säilitamiseks mees tappa.

Kivimurru küljed olid ohtlikult järsud ja Amanda oli alla suundudes ettevaatlik. Rõhuvas suvekuumuses heledaks pleekinud juured ja oksad ripnesid kivisest pinnasest välja nagu kõõlused ning Amanda haaras nende pahklikest keerdudest, et tasakaalu säilitada. Kivimurd oli umbes viiskümmend meetrit sügav ja naine tundis kergendust, kui ta jalad kindlale pinnale jõudsid.

Hetk hiljem sahisesisid tema kõrval kivil Dysoni sammud.

Ja siis polnud kuulda ühtki heli.

Kivimurd mõjus tontlikult, ebamaiselt. See näis endasse-tõmbunud ja kõle ning ehkki üleval kõrvetas päike endiselt tühermaad, oli siin all palju jahedam. Amanda vaatas kivirahnude ja siin all kasvavate kollaseks tõmbunud põõsapuhmaste vahel ringi. See koht kujutas endast labürinti.

Labürinti, mille läbimiseks Elliot Hick oli neile juhtnöörid jätnud.

„Siiapoole,” ütles naine.

Samal pärastlõunal veidi varem oli ühe lähedalasuva maja juures vahi alla võetud kaks teismelist poissi. Üks neist, Elliott

Hick, oli peaaegu hüsteerias, teine, Robbie Foster, tuim ja rahulik. Kummalgi oli käes nuga ja kaustik ning mõlemad olid enam-vähem pealaest jalatallani verest läbi ligunenud. Praegu viibisid nad jaoskonnas, kus nad üle kuulatakse, aga Hick oli temaga tegelevale politseinikule juba rääkinud, mida nad kaks teinud olid ning kust nende teo tagajärge leida.

See pole kaugel, oli ta öelnud.

Sada meetrit või nii.

Amanda suundus kiirustamata kivide vahele, liikus aeglaselt ja ettevaatlikult. Siinses vaikuses oli survet, mis tekitas tunde, nagu viibiksid vee all, ja tal pitsitas rinnus kartus mõttest, mida nad kohe näevad. Muidugi eeldusel, et Hick tõtt rääkis. Alati oli võimalus, et siin polegi midagi leida. Et tegu on mingi-suguse veidra vingerpussiga.

Amanda sirutas käe ja lükkas jäiga oksakardina kõrvale. Oletus, et see võiks olla mingi vemp, näis absurdne, aga oli lõpmata meelepärasem kui mõte, et ta astub kohe lagendikule ja näeb...

Ta jäi poolelt sammult seisma.

Ja näeb seda.

Dyson astus välja ja seistas tema kõrval. Mees hingas veidi kiiremini, kuigi polnud aru saada, kas füüsilisest pingutusest, mida nõudsid laskumine ja siiatulek, või vaatepildist, mis neile nüüd avanes.

„Jeesus Kristus,” ütles Dyson.

Lagendik nende ees oli enam-vähem kuusnurkne, maapind konarlik, aga põhimõtteliselt tasane, ning seda ääristasid igast küljest puud ja pöösapuhmad. Selles ülesehituses oli midagi peaaegu okultset ning avanev vaatepilt rõhutas seda esmamuljet veelgi.

Laip asus umbes viie meetri kaugusel, täpselt lagendiku keskel. Tapetu oli seatud põlviliasendisse, peaaegu nagu palves

kummargile, kõhetud käsivarred maapinnal tahapoolle sätitud nagu murtud tiivad. Näis, et tegu oli teismelise poisiga. Ta kandis lühikesi pükse ja T-särki, mis oli kaenlaaukudeni üles kerkinud, aga vere tõttu oli riiete värvist raske aru saada. Amanda pilk rändas üle laiba. Poisi katmata ülakehal oli hulk tumedaid torkehaavu, veri helepruunide laikudena nende ümber nahal. Poisi pea all, mis oli ebamugavalt ühele küljele pööratud, vaevu kehaga ühendatud ja õnneks kuklaga nende poole, paistis sügavam lomp.

Kiretu, tuletas Amanda endale meelde.

Eemalolev.

Praktiline.

Hetkeks valitses maailmas täielik vaikus. Siis nägi naine veel midagi ja kortsutas kulmu.

„Mis see seal maas on?” küsis ta.

„Poisikese laip, Amanda, pagan võtku.”

Amanda ei teinud Dysonist välja ning astus ettevaatlikult paar sammu lagendikule, vaadates hoolega, et ei rikuks kuriteopaika, ent tahtes samas aru saada, mis talle silma oli hakanud. Kivisel maapinnal oli veel verd, mis levis laiba ümber ringjalt laiali. Muster näis liiga ühtlane, et olla juhuslik, aga alles vereplekkide servani jõudes taipas naine, mida täpselt need endast kujutasid.

Ta vahtis alla, ta pilk liikus siia-sinna.

„Mis on?” küsis Dyson.

Amanda ei vastanud ka nüüd, aga seekord sellepärast, et ta ei teadnud, mida kosta. Dyson astus tema juurde. Amanda ootas uut hüüatust, veel õhuahmimist, aga mees vaikis ning oli aru saada, et ta oli täpselt sama rabatud kui Amanda.

Naine luges vereplekke kokku nii hästi, kui suutis, aga raske oli arvet pidada. Maapind kubises nendest. Kivile oli hoolikalt vajutatud sadu veripunaseid käejälgi.

2

Hospiits, kus mu ema suremas oli, asus Gritteni haigla juures.

Selline asjakorraldus tundus mulle pisut melanhoolne. Pikal autosõidul riigi ühest otsast teise olin ma mõtisklenud, miks nad, kui juba asja kallale asusid, ei teinud kübaratrikki ega seadnud korraga sisse ka kalmistut ja konveierilinti. Aga ümbrus osutus meeldivaks. Haiglast möödudes kaardus sissesõidutee rahulikult hoolega püगतud muruplatside vahele, mida kirjasiid erksavärvilised lillepeenrad ja õunapuud, ning kulges siis üle väikese silla, mille all vulises jõgi. Ilm oli palav ja ma olin autoakna alla kerinud. Õueõhus levis värskest püगतud muru lõhna ning all üle kivide mühisevatesse vetevoogudesse näis põimuvat laste naeru.

Rahulik ümbrus, kus eluga lõpule jõuda.

Minuti pärast jõudsin ma kahekorruselise hoone juurde, mille mustavaid seinu katsid lopsakad luuderohupahmad. Autorattad ragisesid üle kenasti paigutatud kivikestemere. Kui süüte välja keerasin, oli kuulda ainult mahedalt helisevat linnulaulu, vaikus selle taustal raske ja sügav.

Süütasin sigareti ja istusin viivu.

Isegi praegu polnud veel liiga hilja tagasi pöörata.

Siiasõit võttis neli tundi ja ma olin terve selle aja tunnetanud, kuidas Gritteni olemus järjest lähenes, ning kartus mu sees oli kasvanud iga mööduva miiliga. Taevas võis olla hele ja selge,

aga mulle näis, nagu sõidaksin ma vastu äikesele, ning olin poolenisti oodanud, et kuulen kauguses kõuekõminat ja näen silmapiiril sähvivaid välke. Selle aja peale, kui sõitsin mööda lagununud tänavaid, möödusin ilmetutest tööstushoonetest, päevinäinud kaupluste ja tehaste ridadest ning prügi ja klaasikilde täis eeshoovidest, keeras mul sees nii väga, et pidin kõvasti pingutama, et autot mitte ringi pöörata.

Suitsetasin nüüd, käed värisemas.

Kakskümmend viis aastat sellest, kui viimati Grittenis viibisin.

Kõik läheb hästi, kinnitasin ma endale.

Kustutasin sigareti, väljusin autost ja sammusin hosiitsi poole. Sissepääsu klaasused libisesid lahti, tuues nähtavale puhta ja minimalistliku, läikiva musta-valgekirju põrandaga registratuuri. Ütlesin valvelauas oma nime ja ootasin, tundsin poleerimisvaha ja desovahendi lõhna. Kui mitte arvestada ühelt küljelt kaugusest kostvat söögiriistade klõbinat, oli hoones vaikne nagu raamatukogus ja ma tundsin tungi kõhatada – lihtsalt sellepärast, et tundus, nagu ei tohiks seda siin teha.

„Härra Adams? Daphne poeg?”

Tõstsin pea. Minu poole astus üks naine. Ta oli kahekümnendate keskpaigas, lühike, helesiniste juustega, kõrvas rohkelt auke, seljas vabajaarõivad. Mitte sinne sanitar.

„Jah,” vastasin ma. „Sally, eks ole?”

„Mina jah.”

Surusin ta kätt. „Kutsuge mind Pauliks.”

„Teeme nii.”

Sally juhatas mind trepist üles ja seejärel mööda vaiksete koridoride rägastikku, lobisedes teel tühjast-tähjast.

„Kuidas siiasõit oli?”

„Polnud viga.”

„Millal te viimati Grittenis käisite?”

Ütlesin talle. Ta näis vapustatud.

„Tõesti, vau. Kas teil on endiselt siinkandis sõpru?”

See küsimus viis mu mõtted Jennyle ja mu süda tegi pisikesse jõnksu. Mõtlesin, mis tunne oleks teda pärast kõiki neid aastaid jälle näha.

„Ma ei tea,” vastasin ma.

„Kaugus teeb asjad vist keeruliseks?” küsis Sally.

„Jah, teeb tõesti.”

Ta pidas silmas geograafilist vahemaad, aga kaugus mõjus muulgi moel. Tänapäevane autosõit võis küll võtta neli tundi, aga see lühike teekond hooldushaiglas näis pikem. Ja kuigi veerand sajandit peaks olema pikk ja kaalukas aeg, värisesin ma sisimas. Tundus, nagu oleksid aastad ohtlikult taandunud, ning see, mis Grittenis kõik need aastad tagasi aset leidis, võinuks sama hästi ka alles eile juhtuda.

Kõik läheb hästi.

„Noh, mul on hea meel, et te tulla saite,” sõnas Sally.

„Suviti on tööd alati vähem.”

„Te olete professor, eks ole?”

„Jummel, ei. Ma õpetan inglise keelt, aga nii kõrgel ametipostil ma pole.”

„Loovkirjutamine?”

„See on üks kursustest.”

„Teate, et Daphne oli teie üle uhke? Ta rääkis ikka, et ühel päeval saab teist suur kirjanik.”

„Ma ei kirjuta.” Köhklesin. „Ta tõesti ütles nii?”

„Jah, igatahes.”

„Ma ei teadnud.”

Teisalt jälle oli mu ema elus palju asju, millest ma midagi ei teadnud. Me võisime küll kord kuus või nii telefonis vestelda, aga need olid lühikesed ja nagu muuseas jutuajamised, milles tema päris minu järele ja mina valetasin ning mina ei pärinud

tema järele, nii et tal polnud vajadust valetada. Ta polnud kordagi mõista andnud, et midagi oleks valesti.

Ja siis, kolm päeva tagasi, helistas mulle ema hooldaja Sally. Ma ei teadnud Sally olemasolust. Ma polnud teadnud ka seda, et mu ema kannatas nüüdseks juba aastaid üha süveneva dementsuse all ning et viimase poole aasta jooksul oli tema vähk ravimatuks muutunud. Et mu ema oli viimaste nädalatega nii jõuetuks jäänud, et tal oli raske trepist liikuda, ning seega oli ta peaaegu täielikult vaid maja alumisel korrusel elanud. Et ta oli keeldunud laskmast end ümber kolida. Et ühel õhtul nädala alguses sisenes Sally majja ning leidis ema teadvusetuna trepjalamilt.

Näis, et ema oli üritanud kas meelehärmis või meeltesegaduses ülemisele trepimademele jõuda ning keha oli teda alt vedanud. Saadud peavigastus oli pigem raske kui eluohtlik, aga kukkumine oli muud tervisehädad nobedamalt ründama meelitanud.

Nii palju oli asju, mida ma ei teadnud.

Aega on vähe jäänud, oli Sally mulle öelnud. Kas ma saaksin tulla?

„Daphne suuremalt jaolt magab,“ ütles ta nüüd. „Ta saab palliatiivset ravi ja valuvaigisteid ning tal läheb nii hästi, kui minna saab. Aga järgnevate päevade jooksul magab ta järjest rohkem, järjest pikemat aega. Ja lõpuks ta...“

„Enam ei ärka?“

„Täpselt nii. Lihtsalt lahkub rahulikult.“

Noogutasin. See kõlas hea surma moodi. Arvestades, et lõpp peab tulema, siis võib-olla ongi see kõik, mida keegi meist loota võib – tasakesi unele suikuda. Osa inimesi usub, et pärastpoole tulevad unenäod või luupainajad, aga ma pole kunagi päriselt aru saanud, miks. Erinevalt enamikust tean ma, et need asjad

juhtuvad une pinnapealsemates etappides ning olen alati lootnud, et surm on märksa sügavam seisund.

Seisatasime ühe ukse ees.

„Kas ta on selge mõistuse juures?” küsisin ma.

„Nii ja naa. Vahel tunneb ta inimesed ära ja paistab umbkaudu mõistvat, kus ta on. Aga sagedamini ta on just nagu mõnes teises kohas ja ajas.” Ta lükkas ukse lahti ja jätkas vaiksemalt: „Ahaa – siin see meie tüdruk ongi.”

Järgnesin talle palatisse, valmistudes selleks, mida kohe näen. Aga ometi mõjus vaatepilt ehmatavalt. Lähima seina ääres seisis haiglavoodi, rataste ja juhtmehhanismiga, millega aset kõrgemaks tõsta ja teise nurga alla sättida. Voodi kõrval oli rohkem masinaid, kui olin oodanud: käru hulga monitoridega, tilgutijalg läbipaistvate kotikestega, millest välja ulatuvad voolikud olid ühendatud teki all lebava kogu külge.

Mu ema.

Kõhklesin. Ma polnud teda kakskümmend viis aastat näinud ja praegu ukسلävel seistes näis, nagu oleks keegi temast vahakuju teinud, aga tükk maad väiksema ja haprama kui minu ammustes mälestustes. Mu süda puperdas. Ühelt poolt katsid ema pead sidemed ja niipalju, kui ma tema nägu nägin, oli see kollakas ja liikumatu, ta huuled veidi paakil. Õhuke tekk oli asemest vaevu niipalju kõrgemal, et selle all võis aimata lamajat, ja hetkeks polnud ma sugugi kindel, kas ema ongi üldse elus.

Sally ei paistnud end millestki häirida laskvat. Ta astus lähemale, kummardus kergelt, uuris monitore. Tundsin masinate kõrval laual vaasis seisvate lillede nõrka hõngu, aga lõhna rikkus vaevuaimatav magusam ja lüügem lehk.

„Te võite muidugi tema juurde istuda.” Sally lõpetas näitude uurimise ja ajas end sirgu. „Aga arvatavasti on kõige parem teda mitte häirida.”

„Ma ei häirigi.”

„Laual on vett, kui ta ärkab ja seda tahab.” Ta osutas voodipiirdele. „Ja kui tekib probleeme, siis seal on häirenupp.”

„Aitäh,” ütlesin ma.

Ta sulges lahkudes enda järel ukse.

Ja siis saabus vaikus.

Ainult et mitte täielik. Voodile kõige lähem aken oli pooleldi avatud ja ma kuulsin kuskilt kaugusest muruniiduki rahulikku uinutavat pörinat. Ja selle taustal ema aeglasi rabedaid hingetõmbeid. Nende vahele jäid pikad tühjad sekundid. Teda vaadates märkasin ma esimest korda voodipesu roosat lillemustrit ja see vaatepilt tõi kaasa ähmase mälestuse. Need polnud päris samad, mida ma lapsepõlvest mäletasin, aga üpris sarnased. Nähtavasti tõi Sally need ema majast kaasa, et ema end siin kodusemalt tunneks.

Vaatasin ringi. Palat tuletas mulle meelde mu esimese ülikooliaasta ühikaturba: väike, aga mugav, ühes nurgas tualetiga vannituba, voodi vastas seina ääres kirjutuslaud ja kapid. Laual lebas käputäis esemeid. Osa neist oli silmanähtavalt meditsiinkraam – tühjad pudelid, avatud tabletilehed ja vatitupsud –, teised aga näisid tavalisemad, tuttavamad. Oli virn hoolikalt kokku pandud riideid. Prillid lahtises prillikarbis. Mu vanemate pulmafoto – mäletan, et minu lapsepõlves seisis see kaminasimsil – on nüüd ka siin, pööratud nii, et ema seda voodist näeks, kui üles ärkab.

Astusin laua juurde. See foto oleks pidanud olema meenutus rõõmsast sündmusest, aga kuigi ema naeratas ja oli lootusrikas, nägi isa välja sama range nagu alati. See oli tema ainus ilme, mida ma lapsepõlvest mäletasin, olgu siis valgustatuna lõketest, mida ta tagaaias vahetpidamata tegi, või koridorituledest, kui teineteisest sõnagi lausumata möödusime. Isa oli alati olnud tõsine ja morn – mees, keda kõik olid elus alt vedanud – ja kui ma kodust lahkusin, oli meil mõlemal hea meel, et teineteisest

lahti saime. Kui ema mulle aastate jooksul helistas, ei öelnud isa kordagi sõna sekka. Ja kui isa kuus aastat tagasi suri, ei tulnud ma Grittenisse matustele.

Vaatasin laual ringi ja nägin midagi, mida polnud varem märganud. Õhuke raamat, kaanepool vastu lauaplaati. Raamat oli vana ja kulunud, selle selg pisut viltune, just nagu oleks raamatut millalgi vees leotatud ja kooldu kuivada lastud. Mu ema polnud kunagi suurem asi lugeja olnud; isa oli suhtunud põlgusega ilukirjandusse ning minusse ja mu lugemislembusse. Võib-olla avastas ema selle kire pärast isa surma ning see oli raamat, mida ta enne õnnetust luges. Kena žest Sallylt, kuigi tundus üpris optimistlik oletada, et ema võiks raamatu nüüd veel läbi saada.

Pöörasin raamatu ringi, nägin kaanel punast irvitavat kuradinägu – ja tõmbasin käe kähku eemale, sõrmeotsad kirvendamas, nagu oleksin need ära kõrvetanud.

„Luupainajarahvas”.

„Paul?”

Võpatasin ja pöörasin ringi. Ema oli ärkvel.

Ta oli end külili keeranud ja toetus küünarnukile, seiras mind peaaegu kahtlustavalt selle silmaga, mida näha oli, juuksed õhukese halli voona padjal rippu.

Mu süda löi liiga kiiresti.

„Jah,” laususin ma tasa, püüdes maha rahuneda. „Mina jah, ema.”

Ta kortsutas kulmu.

„Sa... ei tohiks siin olla.”

Voodi kõrval oli tool. Astusin aeglaselt selle juurde ja istusin. Ema jälgis mind pilguga, ettevaatlikult nagu põgenemisvalmis loom.

„Sa ei tohiks siin olla,” kordas ta.

„Ma natuke nagu *pean*. Sa kukkusid. Kas mäletad?”